୨୦

ପଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ

(ବିଶେଷ୍ୟ/ବିଶେଷଣ)

୨୦.୧ ଉପକ୍ରମ:

ଶବ୍ଦ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରି ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ 'ପଦ' କୁହାଯାଏ । ଚୀନ୍ ଭାରତ ପରସ୍ପରର ପଡ଼ୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ର । ଏହି ବାକ୍ୟଟିରେ ଚୀନ, ଭାରତ, ପରସ୍ପର, ପଡ଼ୋଶୀ, ରାଷ୍ଟ୍ର-ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ଯାହା ପଦରୂପରେ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଶବ୍ଦ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଭକ୍ତି ଯୋଗ ହୋଇ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ତାହାକୁ 'ପଦ' କୁହାଯାଏ ।

୨୦.୨ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ:

ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦ କୌଣସି ନାମ, ବସ୍ତୁ, ଜାତି, ଗୁଣ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବୁଝାଉଥିଲେ ତାହାକୁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କୁହାଯାଏ । ଏହି ପଦଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତିରୁ ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି ଯାଏ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟୟ ବା ଚିହ୍ନକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର କ୍ଷମତା ରଖନ୍ତି ।

ଯଥା: ପିଲାଟି, ଘରକୁ, ଛୁରୀଦ୍ୱାରା, ଭିକାରୀକୁ, ପର୍ବତରୁ, ଦେଶର, ଗ୍ରାମରେ ଇତ୍ୟାଦି । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ବିଭକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଉହ୍ୟଥାଇ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ । ଯଥା:- ମୁଁ ବଜାର(କୁ) ଯାଉଛି ।

ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ (ଙ୍କ) ମନ୍ଦିର ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଭାବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ୫(ପାଞ୍ଚ) ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଯଥା:- ନାମବାଚକ, ଜାତିବାଚକ, ବସ୍ତୁବାଚକ, ଗୁଣବାଚକ, କ୍ରିୟା ବାଚକ ।

ନାମବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ:

ସମସ୍ତ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ନାମକୁ ବୁଝାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମକୁ ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଯଥା:- ହରି ଭଲ ପିଲା । ରାମ ତା'ର ସାଙ୍ଗ ।

ସେହିପରି ସ୍ଥାନ, ନଦୀ, ପର୍ବତ ଇତ୍ୟାଦିର ନାମକୁ ନାମବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଯଥା:- ହିମାଳୟର ମାନସରୋବରରୁ ବାହାରି ବାରାଣସୀ ମଧ୍ୟଦେଇ କଲିକତା ନିକଟରେ ଗଙ୍ଗା ସମୁଦ୍ରରେ ମିଶିଛି ।

ଜାତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ:

କୌଣସି ନାମକୁ ନ ବୁଝାଇ ସାଧାରଣ ଜାତିକୁ ବୁଝାଉଥିବା ପଦକୁ ଜାତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କହନ୍ତି । ଯଥା:- ମଣିଷ, ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ, ନଦୀ, ପର୍ବତ, ବୃକ୍ଷ ।

ପଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ(ବିଶେଷ୍ୟ/ବିଶେଷଣ)

ବସ୍ତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ:

କୌଣସି ପଦ ବସ୍ତୁ ବା ପଦାର୍ଥର ନାମକୁ ବୁଝାଇଲେ ତାହାକୁ ବସ୍ତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହି ବସ୍ତୁକୁ ଭାଗ ଭାଗ କଲେ ମଧ ତାହା ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହେ ।

ଯଥା:- ସୁନାଦର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ।

କାଠ, ପଥରରେ ଗଢ଼ା ଦିଅଁ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟନିୟନ୍ତା ।

ଖରାଦିନେ ଆମ୍ବ ପଣସ ପାଚନ୍ତି ।

ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ:

ଯେଉଁ ପଦ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଗୁଣ ବା ଅବସ୍ଥାକୁ ନ ବୁଝାଇ କେବଳ ଗୁଣ ବା ଅବସ୍ଥାର ନାମକୁ ବୁଝାଏ, ତାହାକୁ ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ଯଥା: ସେ ଖୁବ୍ ଟାଣରେ କଥା କହୁଛି । (ଏଠାରେ ଟାଣ ଏକ ଗୁଣର ନାମ)

ଗରମରେ ଦେହ ଜଳିଯାଉଛି ।

କ୍ରିୟାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ:

ଯେଉଁ ପଦ କୌଣସି କ୍ରିୟା ବା କାମର ନାମକୁ ବୁଝାଏ, ତାକୁ କ୍ରିୟାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ କ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦନକୁ କ୍ରିୟାପଦ କୁହାଯାଏ; ତାହା ବିଶେଷ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଯଥା:- ପହଁରିବା ଏକ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟାୟାମ । (ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ)

ଚାଲ ଆମେ ନଈ ପହଁରିବା । (କ୍ରିୟାପଦ)

ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଶବ୍ଦର ସ୍ଥାନ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ପଦ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଯାଏ ।

୨୦.୩ ବିଶେଷଣ:

ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର କିମ୍ବା ବାକ୍ୟାଂଶର ଗୁଣ, ଅବସ୍ଥା, ସଂଖ୍ୟା, ପରିମାଣ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ ସେହି ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷଣ ପଦ କୁହାଯାଏ ।

ଯଥା:- ବୁଦ୍ଧିଆ ପିଲା, ସୁନ୍ଦର ଫୁଲ, ସଜମାଛ, ପାଞ୍ଚମନ, ଲିଟରେ ତେଲ ।

ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷଣ:

ସେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶକ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ।

ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ନମ୍ରତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ।

ଅବସ୍ଥା ବାଚକ ବିଶେଷଣ:

ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଧିକ ।

ଦଦରା ନାବରେ ସମୁଦ୍ର ପାରିହେବା କଠିନ ।

ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣ:

ପାଞ୍ଚ ଲୋକଙ୍କ କଥା ଶୁଣିବା ଉଚିତ୍ ।

ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସାଧନ କଲେ ସଫଳତା ନିଶ୍ଚିତ ।

ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ବିଶେଷଣର ପୂରଣବାଚକ ରୂପ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ ।

ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲି ।

ଆଜି ମୋ ପାଠପଢ଼ାର ଦ୍ୱାଦଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ପରିମାଣବାଚକ ବିଶେଷଣ: ——

ଲିଟରେ କ୍ଷୀରର ଦାମ ବାଇଶି ଟଙ୍କା ।

କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କାରେ ଏକ କିଲୋ ଚାଉଳ ମିଳୁଛି ।

କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରୂପ ବିଶେଷଣ ପଦ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ଯଥା:- କାଠ ଚଉକିରେ ଠାକୁର ବସିଛନ୍ତି ।

ସେ ସୁନା ହାର ପିନ୍ଧି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ।

କେତେକ ସ୍ଥଳରେ କ୍ରିୟାରୂପ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପଦରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା:-

ଶୋଇଲା ପୁଅର ଭାଗନାହିଁ ।

ସେ ଚାଲିଲା ଶଗଡ଼ରେ ହାତଦେବା ପିଲା ।

୨୦.୪ ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣ ପଦ ଚିହ୍ନଟ:

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ଓଜନ	ଓଜନିଆ
ଗନ୍ଧ	ଗନ୍ଧିଆ
ଦୁଧ	ଦୁଧିଆ
ମଲ୍ଲୀଫୁଲ	ମଲ୍ଲୀଫୁଲିଆ
ତେଲ	ତେଲିଆ

ପଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ(ବିଶେଷ୍ୟ/ବିଶେଷଣ)

ପାଉଁଶ	ପାଉଁଶିଆ
ସରାଗ	ସରାଗିଆ
ଅଙ୍ଗ	ଆଙ୍ଗିକ
ଅକ୍ଷର	ଆକ୍ଷରିକ
କାୟା	କାୟିକ
ଜଗତ	ଜାଗତିକ
ଦେହ	ଦୈହିକ
ପରସ୍ପର	ପାରସ୍ପରିକ
ପ୍ରକୃତି	ପ୍ରାକୃତିକ
ପୁରାଣ	ପୌରାଣିକ
ବାଣିଜ୍ୟ	ବାଣିଜ୍ୟିକ
ବିବାହ	ବୈବାହିକ
ବିଷୟ	ବୈଷୟିକ
ଅଂଶ	ଆଂଶିକ
ଅଞ୍ଚଳ	ଆଞ୍ଚଳିକ
ଅକ୍ଷର	ଆକ୍ଷରିକ
ଈଶ୍ୱର	ଐଶ୍ୱରିକ
ଉପନିବେଶ	ଔପନିବେଶିକ
କୁଳ	କୌଳିକ
ଚରିତ୍ର	ଚାରିତ୍ରିକ
ଦେବ	ଦୈବିକ
ଧର୍ମ	ଧାର୍ମିକ
ନିଷ୍ଠା	ନୈଷ୍ଠିକ
ପରମ୍ପରା	ପାରମ୍ପରିକ
ପ୍ରବନ୍ଧ	ପ୍ରାବନ୍ଧିକ
ପ୍ରସଙ୍ଗ	ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ

ବଚନ	ବାଚନିକ
ବିପ୍ଳବ	ବୈପ୍ଳବିକ
ବେଦ	ବୈଦିକ
ବିଦେଶ	ବୈଦେଶିକ
ସମାଜ	ସାମାଜିକ
ମାନବ	ମାନବିକ
ସମୁଦ୍ର	ସାମୁଦ୍ରିକ
ସମୟ	ସାମୟିକ
ସଙ୍କେତ	ସାଙ୍କେତିକ
ଅନୁପ୍ରାଣନ	ଅନୁପ୍ରାଣିତ
ଉଭବ	ଉଭାବିତ
କଳଙ୍କ	କଳଙ୍କିତ
ପ୍ରଚଳନ	ପ୍ରଚଳିତ
ଜନ୍ମ	ଜନ୍ମିତ
ବାଞ୍ଛା	ବାଞ୍ଛିତ
ବିସ୍ତାର	ବିସ୍ତାରିତ
ଉତ୍ସାହ	ଉତ୍ସାହିତ
ନିୟମ	ନିୟମିତ
ପ୍ରଚାର	ପ୍ରଚାରିତ
ବିବାହ	ବିବାହିତ
ସମ୍ମାନ	ସମ୍ମାନିତ
ଶିକ୍ଷା	ଶିକ୍ଷିତ
ସୁରଭି	ସୁରଭିତ
ଋଣ	ଋଣୀ
ନିୟୋଗ	ନିୟୋଗୀ
ପାପ	ପାପୀ

ପଦ ନିର୍ଣ୍ଣୟ(ବିଶେଷ୍ୟ/ବିଶେଷଣ)

ବିଦାୟ	ବିଦାୟୀ
ସନ୍ଧାନ	ସନ୍ଧାନୀ
ସୁଖ	ସୁଖୀ
ଅନୁରାଗ	ଅନୁରାଗୀ
ଅନୁଭବ	ଅନୁଭବୀ
ଦୋଷ	ଦୋଷୀ
ପ୍ରୟାସୀ	ପ୍ରୟାସୀ
ଏକ	ଐକ୍ୟ
କୃତି	କୃତ୍ୟ
ମୁଖ	ମୁଖ୍ୟ
ଶ୍ରବଣ	ଶ୍ରାବ୍ୟ
ଆକର୍ଷଣ	ଆକର୍ଷଣୀୟ
ଈଶ୍ୱର	ଈଶ୍ୱରୀୟ
ଗ୍ରହଣ	ଗ୍ରହଣୀୟ
ଉତ୍କଳ	ଉତ୍କଳୀୟ
ଦର୍ଶନ	ଦର୍ଶନୀୟ
ବିଦେଶ	ବିଦେଶୀୟ
ମାନବ	ମାନବୀୟ
ସମ୍ବନ୍ଧ	ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
ନାଟକ	ନାଟକୀୟ
ଜାତି	ଜାତୀୟ
ଆଣ୍ଠ	ଆଣ୍ଠୁଆ
ଗାତ	ଗାତୁଆ
ଚେର	ଚେରୁଆ
ମଦ	ମଦୁଆ
ବାଘ	ବାଘୁଆ

ଅଧିକାର	ଅଧିକୃତ
ଅନୁରାଗ	ଅନୁରକ୍ତ
ଅଧିଷ୍ଠାନ	ଅଧିଷ୍ଠିତ
ଅନୁସାର	ଅନୁସୃତ
ତୃପ୍ତି	ତୃପ୍ତ
ନିମନ୍ତ୍ରଣ	ନିମନ୍ତ୍ରିତ
ଦମ୍ପତି	ଦାମ୍ପତ୍ୟ
ନ୍ୟାୟ	ନ୍ୟାଯ୍ୟ
ଲେପନ	ଲେପ୍ୟ

•••